

Narodowy Bank Polski
Departament Systemu Płatniczego

INFORMACJA O KARTACH PŁATNICZYCH
IV KWARTAŁ 2010 r.

Warszawa, marzec 2011 r.

SPIS TREŚCI

Streszczenie	strona 3
Liczba kart płatniczych	strona 5
Ogólna liczba kart płatniczych	strona 5
Karty płatnicze w podziale na rodzaje według systemów kartowych	strona 5
Karty płatnicze w podziale na rodzaje według sposobu rozliczania transakcji	strona 6
Karty debetowe	strona 6
Karty kredytowe	strona 7
Karty obciążeniowe	strona 9
Karty płatnicze w podziale na rodzaje według technologii zapisu danych	strona 10
Karty zbliżeniowe	strona 12
Transakcje z wykorzystaniem kart płatniczych	strona 13
Liczba transakcji	strona 13
Wartość transakcji	strona 14
Transakcje bezgotówkowe	strona 15
Dane pochodzące z sektora bankowego	strona 15
Dane od agentów rozliczeniowych	strona 17
Infrastruktura kart płatniczych	strona 19
Bankomaty	strona 19
Punkty handlowo-usługowe	strona 22
Punkty oferujące usługę cash back	strona 23
Tabela nr 1 Liczba kart płatniczych	strona 26
Tabela nr 2 Liczba transakcji kartowych	strona 27
Tabela nr 3 Wartość transakcji kartowych	strona 28
Tabela nr 4 Transakcje bezgotówkowe oraz gotówkowe	strona 29
Tabela nr 5 Bankomaty oraz usługi Cash back	strona 30
Tabela nr 6 Terminale POS oraz imprintery	strona 31
Tabela nr 7 Wybrane wskaźniki – urządzenia akceptujące karty płatnicze	strona 32

STRESZCZENIE

W IV kwartale 2010 r. – analogicznie do poprzednich trzech kwartałów – nastąpiło dalsze zmniejszenie liczby kart płatniczych pozostających w obiegu do poziomu 32,0 mln kart (spadek o 111 tys. szt. w porównaniu do września 2010 r.). Spadek ten wynikał głównie ze zmniejszenia liczby kart kredytowych.

Na koniec grudnia 2010 r. łączna liczba kart kredytowych wyniosła 8,9 mln szt., co oznacza, że w okresie IV kwartału ub.r. zmniejszyła się ona o 235,8 tys. sztuk, tj. o 2,6%.

W całym 2010 r. liczba kart kredytowych zmniejszyła się łącznie o 2,0 mln szt., co oznaczało spadek o 18,0%. Na spadek liczby kart kredytowych, który jest obserwowany od grudnia 2009 r., miało wpływ kilka różnych przyczyn. Wynikał on przede wszystkim ze zmiany polityki banków w zakresie ich wydawania i obsługiwania, tzn. zaostrzenia kryteriów dotyczących zarówno wydawania nowych kart i przyznawania nowych limitów, jak i obsługi kart już wydanych.

Zmniejszenie liczby kart kredytowych nie wpłynęło jednak negatywnie na liczbę i wartość transakcji ogółem przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych. W IV kwartale 2010 r. przeprowadzono przy użyciu kart płatniczych 407,9 mln transakcji (gotówkowych oraz bezgotówkowych) i w porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano wzrost liczby o 2,3% (tabela nr 2, str. 27). W IV kwartale 2010 r. pojedyncza karta płatnicza posłużyła do realizacji średnio 12,75 transakcji (zarówno gotówkowych, jak i bezgotówkowych). Wskaźnik ten wzrósł o 2,7% w porównaniu do poprzedniego kwartału. W IV kwartale 2010 r. przy użyciu kart dokonano transakcji na łączną kwotę 93,4 mld zł, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło wzrost o 0,8% (tabela nr 3, str. 28).

Według danych z banków, w IV kwartale 2010 r. przy użyciu kart przeprowadzono 230,8 mln transakcji bezgotówkowych na łączną kwotę 25,1 mld zł, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło odpowiednio wzrost o 6,2% i 8,4% (tabela nr 4, str. 29). Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie i wartości transakcji kartowych wyniósł odpowiednio 56,6% i 26,9%. Po raz pierwszy udział transakcji bezgotówkowych przekroczył 25% ogółu wartości transakcji dokonanych kartami.

Systematycznie wzrasta zainteresowanie usługą *cash back*, która umożliwia posiadaczom kart przy okazji płacenia za zakupy kartą wypłatę gotówki. Usługę tę oferowało na koniec grudnia 2010 r. ok. 25 tys. placówek handlowych. W IV kwartale 2010 r. dokonano 340,3 tys. transakcji *cash back*, na

łącznie kwotę 38,4 mln zł. W porównaniu do kwartału poprzedniego, oznacza to wzrost odpowiednio o 11,9% i 14,1% (tabela nr 5, str. 30).

W IV kwartale 2010 r. wzrosła sieć bankomatów, które są dostępne na terenie naszego kraju. Na koniec grudnia 2010 r. było ich 16.902 sztuk. Na przestrzeni IV kwartału 2010 r. w bankomatach przeprowadzono 169,9 mln transakcji na łączną kwotę 65,6 mld zł, czyli na tym samym poziomie co w kwartale poprzednim (tabela nr 5, str. 30). Średnio dziennie dokonywano w jednym bankomacie na terenie kraju ponad 113 transakcji, czyli o 2 więcej niż w poprzednim kwartale.

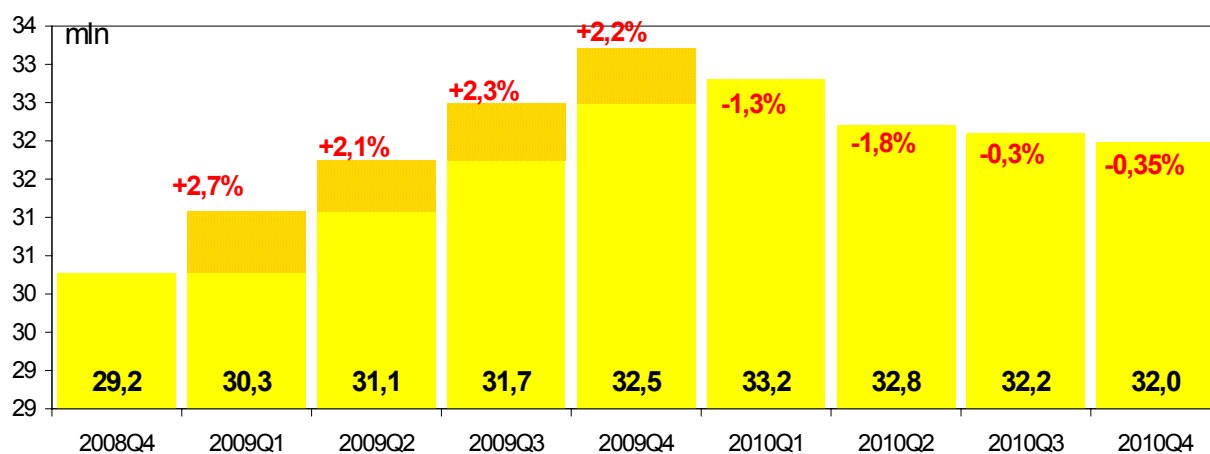
Wzrosła liczba terminali POS, która na koniec grudnia 2010 r. wynosiła 245,7 tys. sztuk, czyli o 6,5 tys. więcej niż we wrześniu ub.r. Z danych uzyskiwanych od agentów rozliczeniowych wynika także, że wzrosła – odpowiednio o 5,5% i 8,1% - liczba i wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzanych przy użyciu terminali POS. W IV kwartale 2010 r. zarejestrowano 224 mln transakcji na łączną kwotę 23,7 mld zł (tabela nr 6, str. 31).

LICZBA KART PŁATNICZYCH

Ogólna liczba kart

Według stanu na koniec grudnia 2010 r., na polskim rynku znajdowało się w obiegu **32,0 mln kart płatniczych** (wykres nr 1), to jest o 111 tys. kart mniej niż we wrześniu 2010 r., co stanowiło **spadek o 0,35%**. Spadek dotyczył głównie kart kredytowych (ich liczba zmniejszyła się o 235,8 tys.).

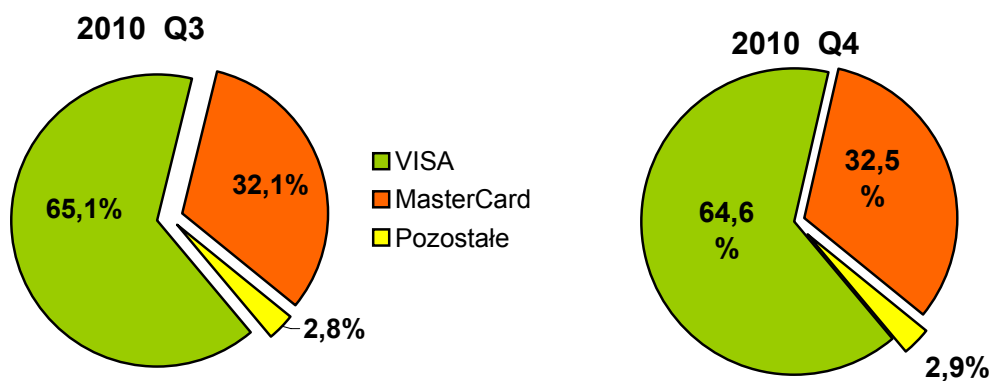
Wykres nr 1. Liczba kart płatniczych w Polsce w okresie 2008Q4 – 2010Q4

Karty płatnicze w podziale na rodzaje według systemów kartowych

Pozycję dominującą na rynku polskim, jeśli chodzi o organizacje wydające karty, nadal utrzymuje VISA, do której należy 64,6% wydanych w Polsce kart płatniczych, natomiast drugie miejsce - z 32,5% udziałem w rynku - zajmuje MasterCard, co prezentuje wykres nr 2. W stosunku do poprzedniego kwartału odnotowano niewielkie zmiany w udziale poszczególnych uczestników rynku.

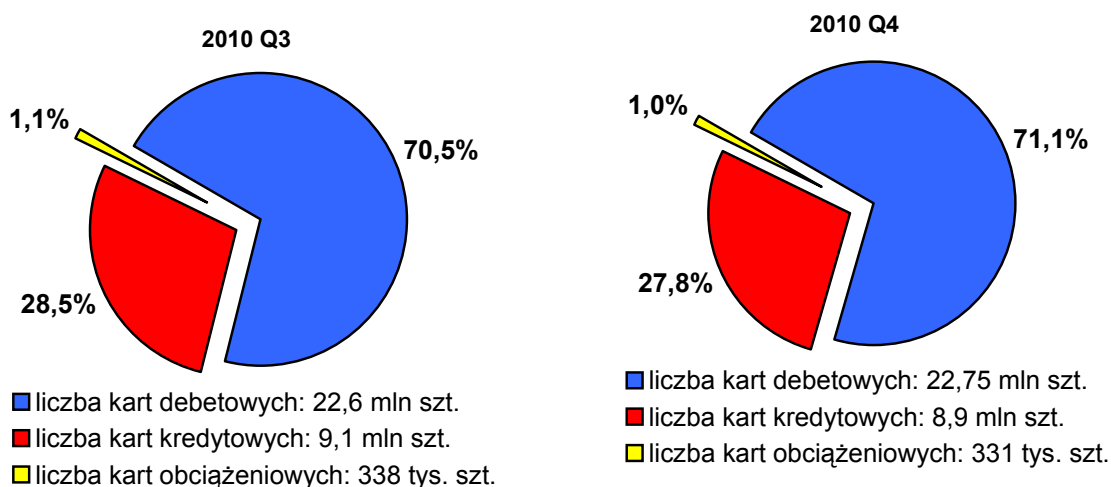
Wykres nr 2. Struktura wydanych kart według poszczególnych systemów kartowych (stan na koniec III i IV kwartału 2010 r.)

Karty płatnicze w podziale na rodzaje według sposobu rozliczania transakcji

Strukturę wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec IV kwartału 2010 r. prezentuje wykres nr 3. Udział poszczególnych kategorii ulegał niewielkim zmianom. Tak jak we wcześniejszych okresach, spośród wydanych kart największy udział miały karty debetowe (71,1%), natomiast drugą pozycję zajęły karty kredytowe (27,8%).

Wykres nr 3. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe (stan na koniec III oraz IV kwartału 2010 r.)

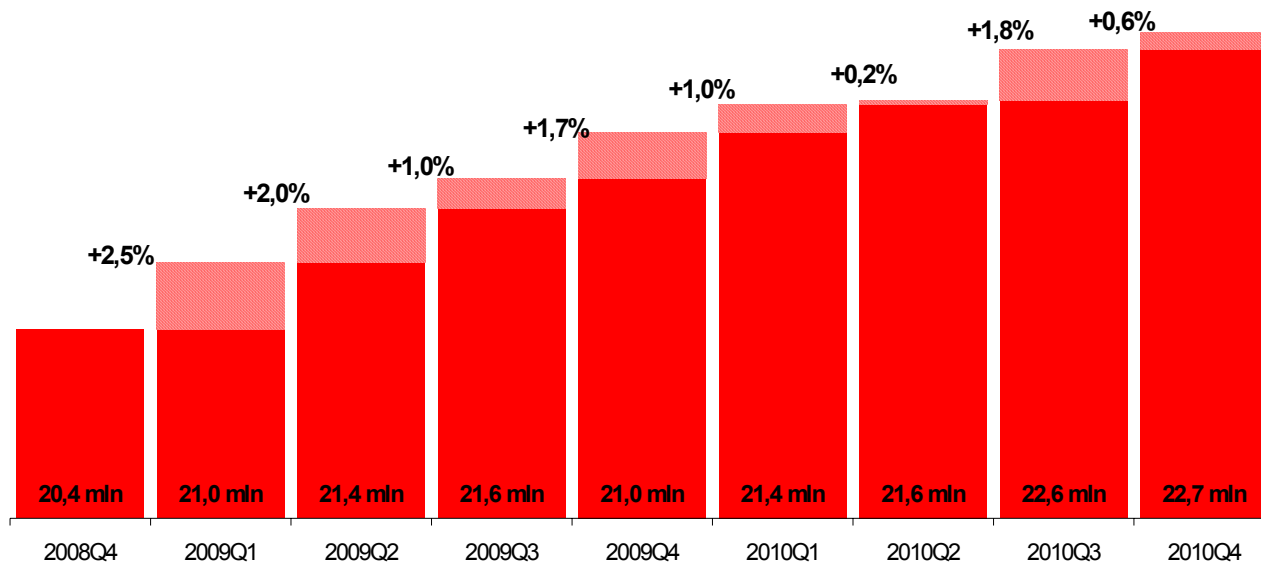

Karty debetowe

Karty debetowe charakteryzują się tym, iż umożliwiają dokonywanie zakupów lub wypłatę gotówki tylko do wysokości środków zgromadzonych na rachunku bankowym. Wszystkie transakcje wykonywane przy użyciu kart debetowych są autoryzowane, tzn. że przy każdym użyciu karty sprawdzana jest autentyczność, status oraz dostępność środków zgromadzonych na rachunku. Karty debetowe są wydawane przez większość banków standardowo w pakiecie do każdego otwieranego rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego.

Na przestrzeni ostatnich kwartałów można zaobserwować stałą tendencję wzrostową w zakresie liczby kart debetowych (wykres nr 4). W IV kwartale 2010 r. liczba kart debetowych wzrosła o 132 tys. i osiągnęła łączną wielkość **22,7 mln szt.** W porównaniu do poprzedniego kwartału zwiększył się także udział kart debetowych w rynku kart płatniczych z 70,5% do 71,1%.

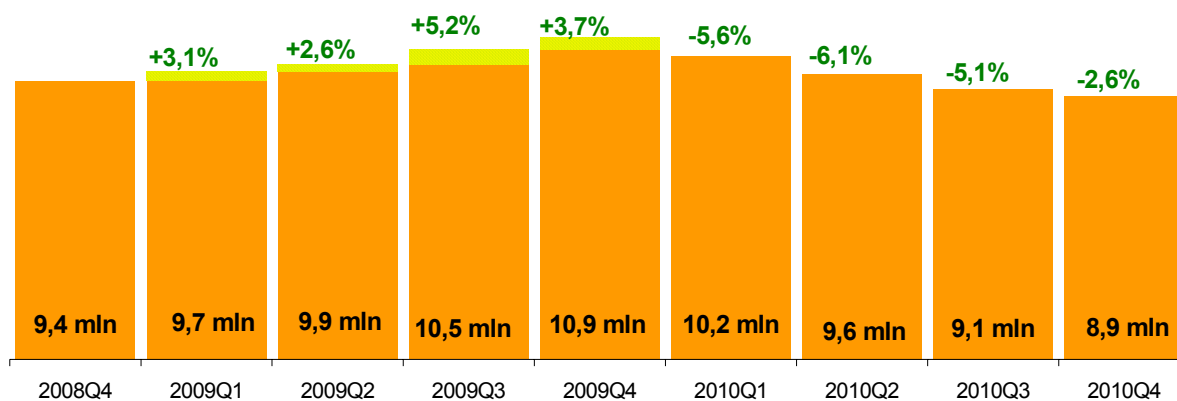
Wykres nr 4. Liczba kart debetowych w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Karty kredytowe

Drugie pod względem liczebności są karty kredytowe. Są to karty umożliwiające posiadaczowi skorzystanie z oferowanego przez bank limitu kredytowego. Posiadacz karty samodzielnie podejmuje decyzję o terminie i kwocie spłaty zobowiązań wynikających z użycia karty. Z reguły banki wyznaczają tzw. okres bezodsetkowy, w którym klient może spłacić kwotę zobowiązań wynikającą z użycia karty w ww. okresie bez wchodzenia w kredyt i ponoszenia z tego tytułu odsetek. Posiadanie karty kredytowej nie wiąże się z koniecznością otwarcia rachunku bieżącego w banku. W IV kwartale 2010 r. liczba kart kredytowych zmniejszyła się o 235,8 tys., co oznacza spadek o 2,6% w stosunku do poprzedniego kwartału. Liczba kart kredytowych w okresie od stycznia do grudnia 2010 r. zmniejszyła się o 2,0 mln kart, co oznacza **spadek o 18,0%**. Na koniec grudnia 2010 r. łączna liczba kart kredytowych wyniosła **8,9 mln szt.** (wykres nr 5).

Wykres nr 5. Liczba kart kredytowych w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Zjawisko, które było obserwowane od początku 2010 r., czyli stopniowy spadek liczby kart kredytowych, wynika przede wszystkim ze zmiany polityki banków, tzn. zaostrzenia kryteriów dotyczących zarówno wydawania nowych kart i przyznawania nowych limitów, jak i obsługi kart już wydanych. Banki poddawały dotychczasowych klientów procesowi bardziej rygorystycznej weryfikacji pod kątem ich zdolności kredytowej. Ponadto klienci proszeni byli o dostarczanie aktualnych zaświadczeń o wysokości dochodów w celu weryfikacji wysokości przyznanych wcześniej limitów kredytowych. Zdarzają się także przypadki, iż w wyniku ponownej analizy dokumentów klienta podejmowane są decyzje o odmowie wznowienia karty, jeśli klient nie posiada wystarczających dochodów, aby spłacić zadłużenie. W niektórych bankach, w wyniku weryfikacji bazy klientów, wycofywane były także karty „nieaktywne”, co było szczególnie widoczne w bankach, które jako podstawowy segment klientowski w strategii sprzedaży wybrały rynek *consumer finance*.

Rynek ten charakteryzuje się bardzo dużą zmiennością dochodową, co miało swoje odzwierciedlenie także w skali kredytów zagrożonych. W latach 2009 – 2010 wzrastała wartość zadłużenia na kartach kredytowych, w tym wzrastała wartość tzw. „złych kredytów” wynikających z tytułu nieregulowania należności kredytowych w terminie. Na tle kredytów konsumpcyjnych ogółem i kredytów mieszkaniowych, kredyty na kartach kredytowych wykazują relatywnie najwyższy wskaźnik udziału kredytów zagrożonych. I tak, wskaźnik udziału kredytów zagrożonych zaciągniętych na kartach kredytowych w stosunku do całości takich kredytów wynosił 7,4 % w grudniu 2008 r., następnie wzrósł ponad dwukrotnie do poziomu 14,7% w marcu 2010 r., a w grudniu 2010 r. wynosił już 18,2%, czyli o ponad 10 pkt procentowych więcej niż w 2008 r. (wykres nr 6).

Istotny wpływ na działania banków w zakresie zaostrzenia procedur dotyczących wydawania kart miała również Rekomendacja T, dotycząca zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, wydana w lutym 2010 r. przez Komisję Nadzoru Finansowego.

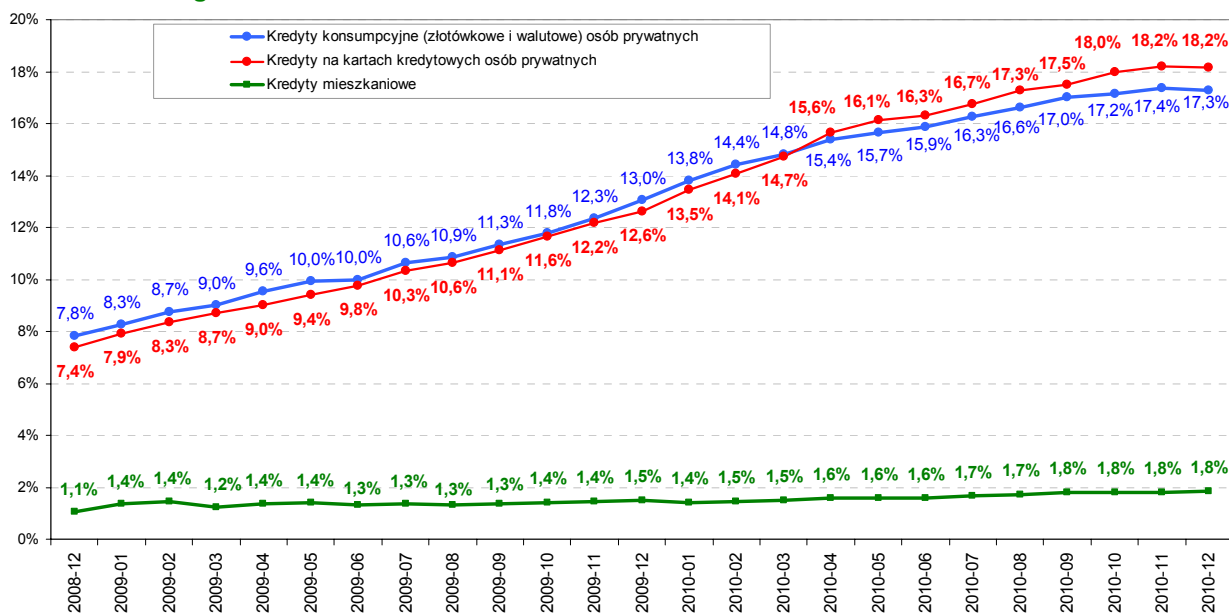
Główne postanowienia Rekomendacji mające wpływ na rynek kart kredytowych to m.in.:

- ograniczenie maksymalnego poziomu relacji zobowiązań kredytowych do 50% dochodów netto (65% dla klientów z zarobkami powyżej średniej krajowej) – dotychczas nie było takiego wymogu,
- konieczność wliczania do zadłużenia kredytowego limitów kart kredytowych i limitów kredytów odnawialnych, nawet jeżeli były one w ogóle nieaktywne lub nie były w pełni wykorzystywane,

- wiarygodne potwierdzenie wielkości dochodów klienta np. poprzez analizę historii rachunków bankowych (wyciągów), składanych deklaracji podatkowych, dokumentacji kredytowej innych zaangażowań oraz wykazanie ich odpowiedniego poziomu zgodności ze stanem faktycznym.

Często także sami klienci, zainteresowani uzyskaniem większego kredytu bankowego, np. hipotecznego, rezygnowali z dotychczas przyznanych kart kredytowych wraz z limitami kredytowymi.

Wykres nr 6. Wskaźniki udziału kredytów zagrożonych w kredytach na kartach kredytowych, kredytach konsumpcyjnych i kredytach mieszkaniowych w kolejnych miesiącach od grudnia 2008 r.

Źródło danych: Departament Systemu Finansowego, NBP

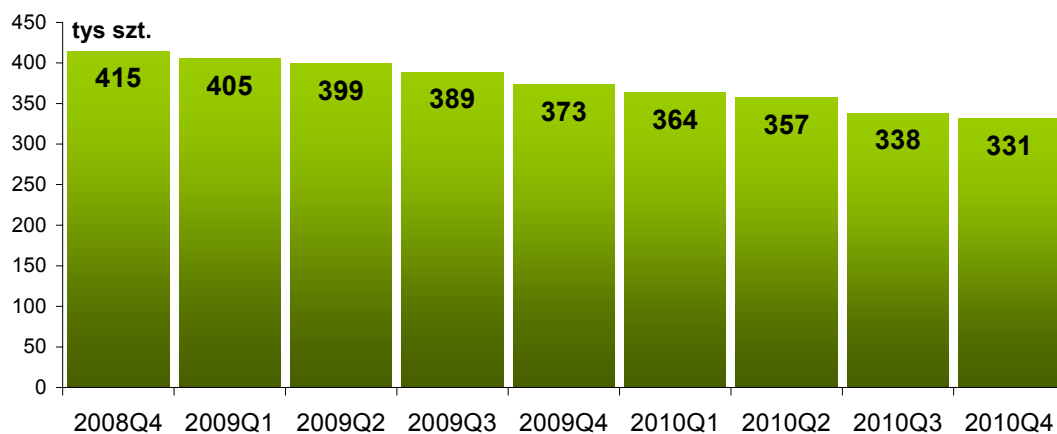
Karty obciążeniowe

Karty obciążeniowe (zwane również „charge”) pozwalają na korzystanie z przyznanego miesięcznego limitu kredytowego w ramach rachunku bieżącego. Posiadacz karty obciążeniowej rozlicza się z bankiem w określonym w umowie terminie (bank automatycznie pobiera na koniec okresu rozliczeniowego środki z jego konta).

Na przestrzeni ostatnich kwartałów potwierdza się tendencja spadkowa, jeśli chodzi o liczbę wydawanych kart obciążeniowych. W IV kwartale 2010 r. liczba kart obciążeniowych zmniejszyła się o 7,3 tys., co stanowiło spadek o 2,2%. Na koniec grudnia 2010 r. liczba kart obciążeniowych

wynosiła 330,9 tys. szt. (vide wykres nr 7), jednak z racji zmniejszenia ogólnej liczby kart, ich udział w rynku kart płatniczych pozostał na poziomie 1,03%.

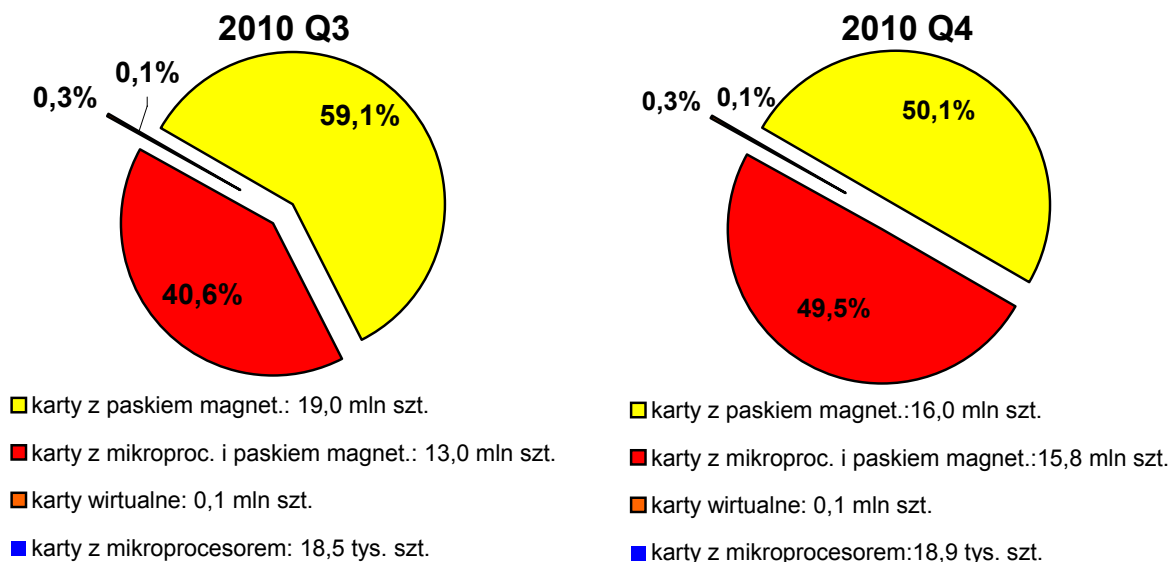
Wykres nr 7. Liczba kart obciążeniowych w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Karty płatnicze w podziale na rodzaje według technologii zapisu danych

Strukturę wydanych kart w podziale na karty wyposażone tylko w pasek magnetyczny, karty z paskiem magnetycznym oraz mikroprocesorem oraz karty wirtualne i karty z mikroprocesorem na koniec IV kwartału 2010 r. prezentuje wykres nr 8.

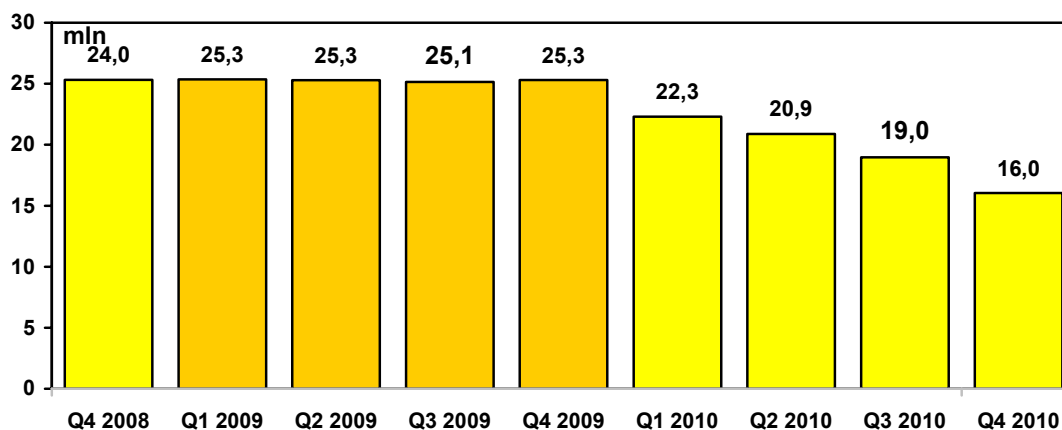
Wykres nr 8. Struktura kart w podziale według technologii zapisu danych w III i IV kwartale 2010 r.

Karty płatnicze, wyposażone wyłącznie w pasek magnetyczny, stanowią połowę wyemitowanych kart w Polsce. Jednak udział tego rodzaju kart stopniowo się zmniejsza i w porównaniu do poprzedniego okresu był on mniejszy o blisko 9 punktów procentowych i wynosił 50,1%. Na koniec

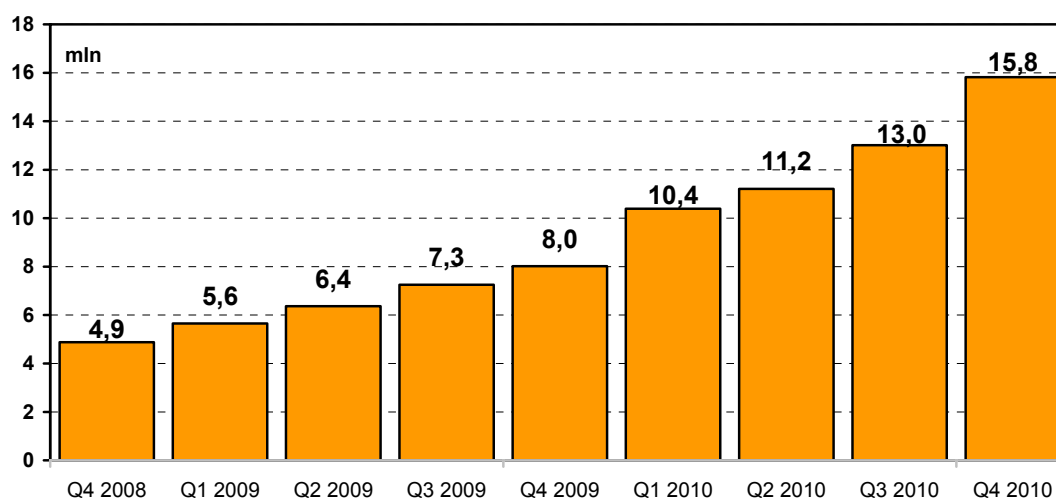
grudnia 2010 r. liczba kart wyposażonych tylko w pasek magnetyczny wynosiła **16,0 mln** szt. i w porównaniu do poprzedniego kwartału zmniejszyła się o 2,9 mln, tj. o 15,4% (wykres nr 9).

Wykres nr 9. Liczba kart tylko z paskiem magnetycznym w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Najbardziej dynamicznie rośnie liczba kart hybrydowych, czyli wyposażonych zarówno w pasek magnetyczny, jak i mikroprocesor. W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił **wzrost** liczby tego typu kart o 2,8 mln sztuk, czyli o 21,6%. Na koniec grudnia 2010 r. było ich 15,8 mln szt. (wykres nr 10), co pozwoliło uzyskać prawie 50% udział w rynku kartowym. Rosnąca obecność kart wyposażonych w mikroprocesor na rynku kart płatniczych jest skutkiem stopniowego dostosowywania kart do standardu EMV, co wynikało z wcześniej planowanego na koniec 2010 r. – w ramach wdrażania SEPA Jednolitego Obszaru Płatności w Euro w Polsce – zakończenia migracji polskich banków na powyższy standard. Pomimo braku zakończenia tej migracji w 2010 r., zanotowany w IV kwartale 2010 r. istotny wzrost liczby kart z mikroprocesorem zwiększył bezpieczeństwo wykorzystywania kart płatniczych w Polsce.

Wykres nr 10. Liczba kart z paskiem magnetycznym i z mikroprocesorem w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Od 2004 roku na rynku polskim występują również tzw. karty wirtualne, służące przede wszystkim do dokonywania płatności za pośrednictwem Internetu. Dzięki systematycznemu wzrostowi liczba tych kart na koniec IV kwartału 2010 r. ukształtowała się na poziomie 108,2 tys. W porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano wzrost liczby kart wirtualnych o 5,1 tys. sztuk, co stanowi wzrost o 4,9%. Jednak udział tych kart w ogólnej wielkości rynku kartowego jest nadal znikomy i wynosi 0,34%.

Karty płatnicze zbliżeniowe

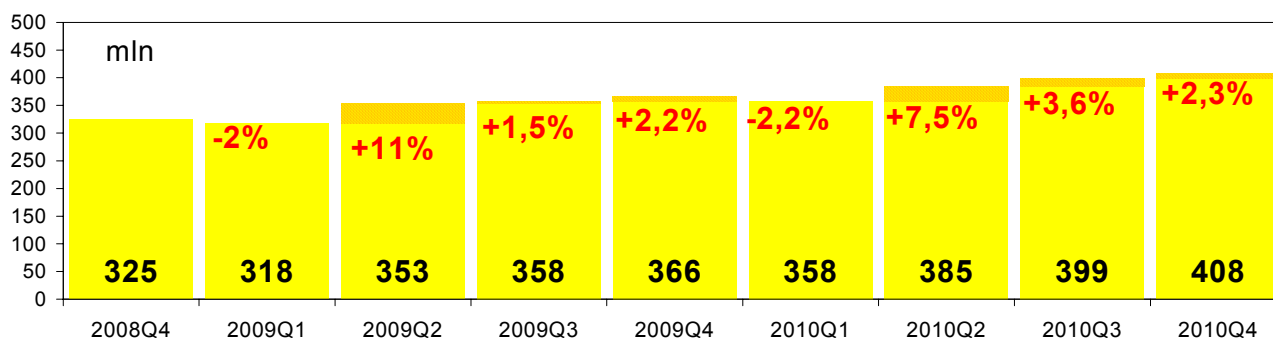
Od kilku lat na polskim rynku można korzystać z nowej formy płatności z wykorzystaniem karty płatniczej zbliżeniowej. Transakcje zbliżeniowe są możliwe dzięki nowej technologii, która wykorzystuje miniaturowy układ scalony oraz wbudowaną antenę radiową. W trakcie zakupu wystarczy, by klient zbliżył kartę do terminala, aby bezprzewodowo zainicjować akceptację transakcji. Transakcje odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagana autoryzacja poprzez PIN czy podpis właściciela karty. Taka forma płatności umożliwia skrócenie czasu dokonywania transakcji w porównaniu z dotychczas wykorzystywanymi formami płatności kartą szczególnie przy drobnych płatnościach detalicznych. W systemie VISA karty zbliżeniowe to karty PayWave, natomiast w systemie MasterCard karty takie noszą nazwę PayPass. W związku z promowaniem nowej technologii, sieć terminali zbliżeniowych obsługujących karty w technologii zbliżeniowej stale się powiększa i obejmuje ogólnopolskie sieci restauracji, kawiarni, sklepy, kina, stacje benzynowe, obiekty sportowe (w tym stadiony). Płatności zbliżeniowe zgodnie z zamiarem pomysłodawców mają stać się formą dominującą tam, gdzie posiadaczowi karty zależy na pośpiechu i wygodzie dokonania transakcji płatniczej na kwotę nie wyższą niż 50 zł. Na koniec grudnia 2010 r. na rynku polskim funkcjonowało ok. 2 milionów kart zbliżeniowych.

TRANSAKCJE Z WYKORZYSTANIEM KART PŁATNICZYCH

Liczba transakcji

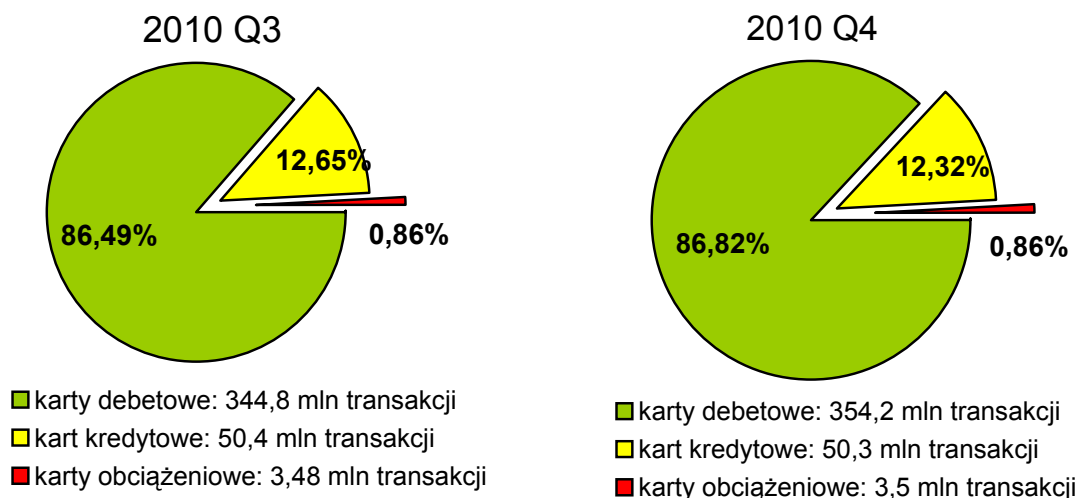
Według danych z banków, w IV kwartale 2010 r. przeprowadzono przy użyciu kart płatniczych **408 mln transakcji** (gotówkowych oraz bezgotówkowych) i w porównaniu do poprzedniego kwartału odnotowano **wzrost tej wielkości o 2,3%** (wykres nr 11). Ogółem w roku 2010 przeprowadzono 1,6 mld transakcji, co w porównaniu z rokiem 2009 stanowiło wzrost o 11,1%.

Wykres nr 11. Liczba transakcji kartami w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

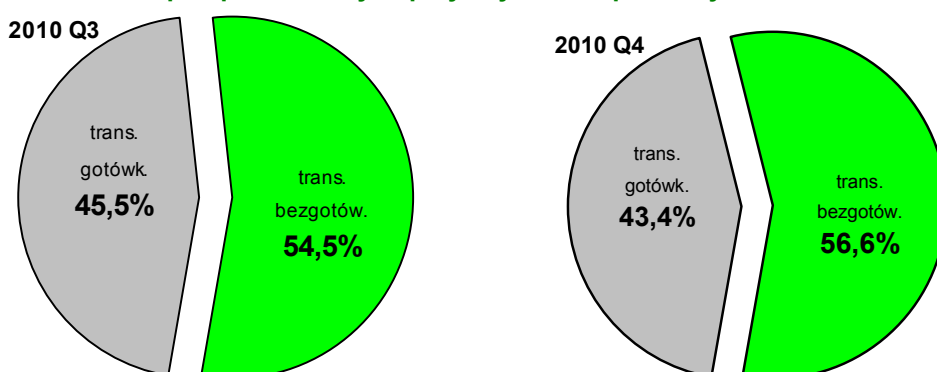
W IV kwartale 2010 r. przeważająca większość transakcji, tj. 86,82%, była dokonywana kartami debetowymi. Mniej liczne były transakcje dokonywane kartami kredytowymi (12,32%) oraz kartami obciążeniowymi (0,86%) (wykres nr 12).

Wykres nr 12. Struktura liczby przeprowadzonych transakcji przy użyciu kart w III i IV kwartale 2010 r.

Do kategorii transakcji kartowych zaliczają się wszystkie rodzaje transakcji, jakie można było przeprowadzić przy użyciu karty, np. wypłata gotówki z bankomatu, wypłata gotówki w kasie banku, usługa cash back, płatności bezgotówkowe w punktach handlowo-usługowych akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze, płatności bezgotówkowe za pośrednictwem Internetu. Banki rejestrują operacje płatnicze dokonane przy użyciu kart wydanych swoim klientom. Są to transakcje dokonywane zarówno na terenie kraju, jak i poza jego granicami. W liczbie transakcji kartowych, transakcje bezgotówkowe stanowią ponad 56% liczby wszystkich transakcji (w poprzednim kwartale 54,5%) (wykres nr 13).

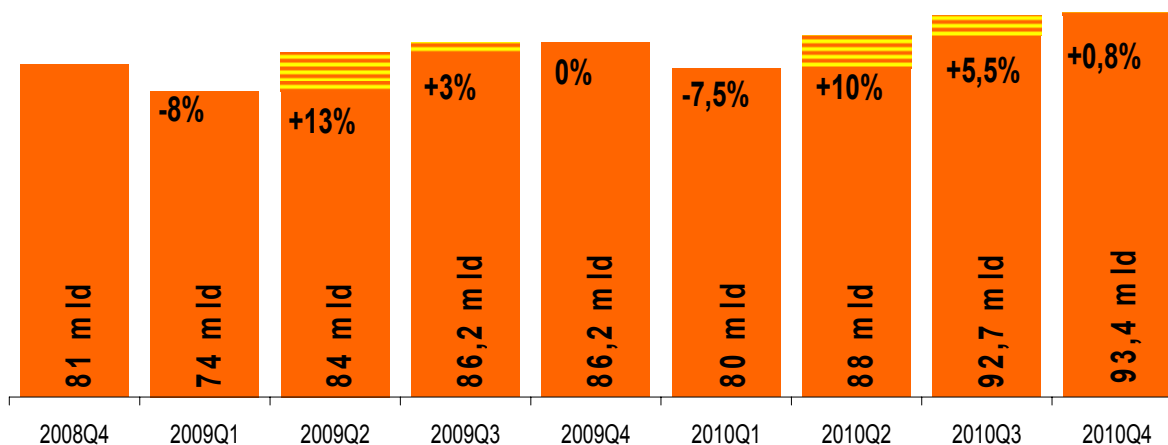
Wykres nr 13. Udział transakcji bezgotówkowych i gotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych w III i IV kwartale 2010 r.

Wartość transakcji

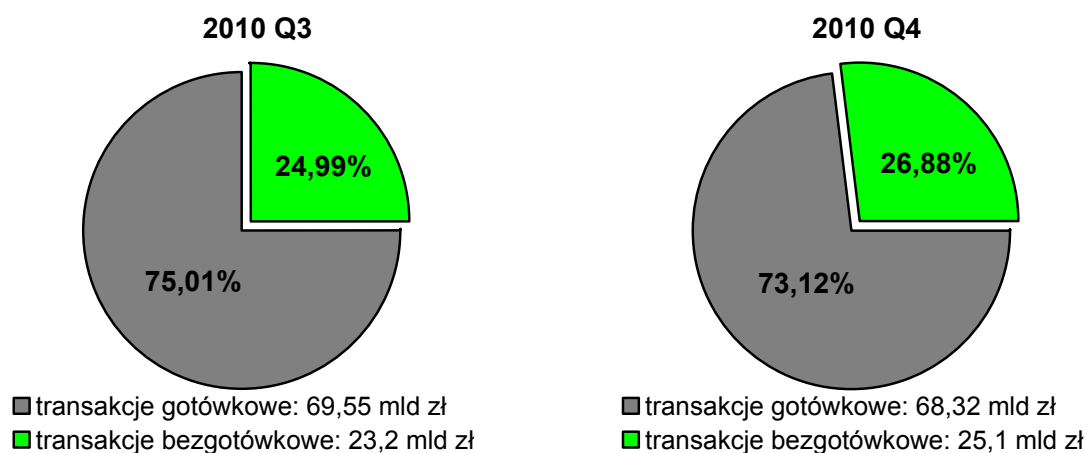
W IV kwartale 2010 r. przy użyciu kart dokonano transakcji na **łącną kwotę 93,4 mld zł**, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło **wzrost o 0,8%** (wykres nr 14). Ogółem w roku 2010 przeprowadzono transakcji kartowych na kwotę 353,8 mld zł, co w porównaniu z rokiem 2009 stanowiło wzrost o 7,1%.

Wykres nr 14. Wartość transakcji kartami w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

W ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych zdecydowanie dominują transakcje gotówkowe (tj. wypłaty gotówkowe z bankomatów, wypłaty z kas banków oraz wykorzystanie usługi *cash back*). W IV kwartale 2010 r. udział wartości transakcji gotówkowych w ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych wyniósł 73,1%, czyli zmniejszył się w porównaniu do poprzedniego kwartału (wykres nr 15). Natomiast po raz pierwszy udział transakcji bezgotówkowych przekroczył 25% ogółu wartości transakcji dokonanych kartami.

Wykres nr 15. Udział transakcji bezgotówkowych i gotówkowych w ogólnej wartości transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych w III i IV kwartale 2010 r.

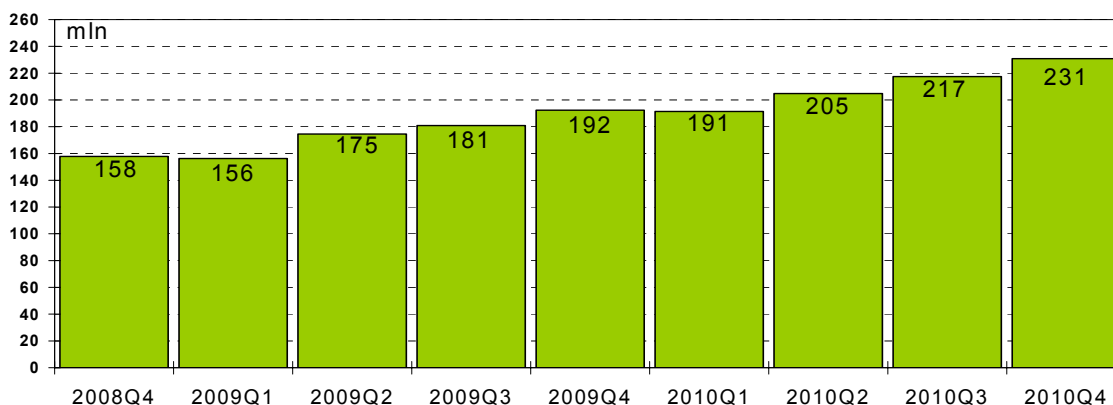
W IV kwartale 2010 r. **średnia wartość transakcji** przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej **wyniosła 229 zł**, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowi spadek o 1,7% (średnia wartość transakcji w III kwartale 2010 r. wynosiła 233 zł).

Innym wskaźnikiem charakteryzującym zachowania użytkowników kart płatniczych jest średnia liczba transakcji przeprowadzanych pojedynczą kartą. W IV kwartale 2010 r. **średnio na jedną kartę przypadało 12,7 przeprowadzonych transakcji**. Wskaźnik ten w porównaniu do poprzedniego kwartału wzrósł o 2,7% (w poprzednim kwartale na kartę przypadało 12,4 transakcji).

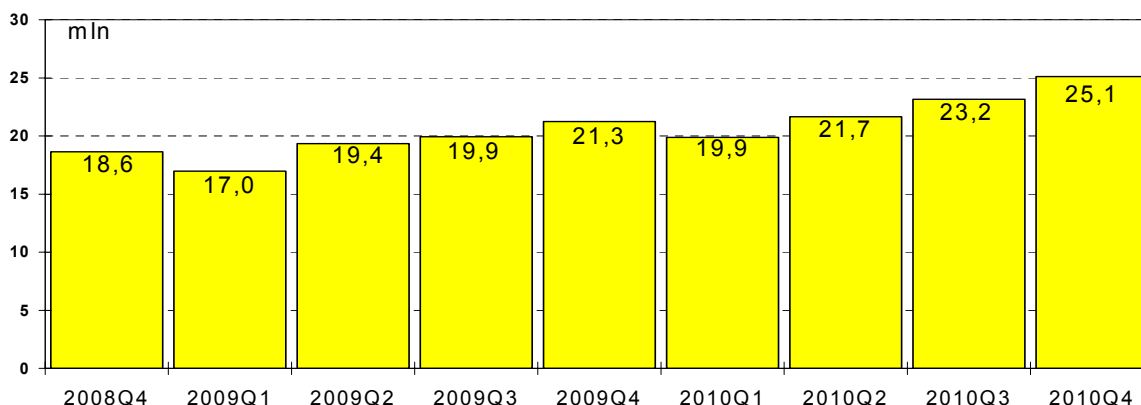
Transakcje bezgotówkowe

Dane pochodzące z sektora bankowego

Według danych z banków, w IV kwartale 2010 r. przy użyciu kart przeprowadzono **230,8 mln transakcji bezgotówkowych** (wykres nr 16), czyli o 13,4 mln transakcji więcej niż w poprzednim kwartale, co stanowiło **wzrost o 6,2%**.

Wykres nr 16. Liczba transakcji bezgotówkowych w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Według danych z banków, w IV kwartale 2010 r. przy użyciu kart przeprowadzono na rynku polskim **transakcji bezgotówkowych na łączną kwotę 25,1 mld zł**, co w porównaniu do poprzedniego kwartału stanowiło wzrost o 1,95 mld zł, czyli **wzrost o 8,4%** (wykres nr 17).

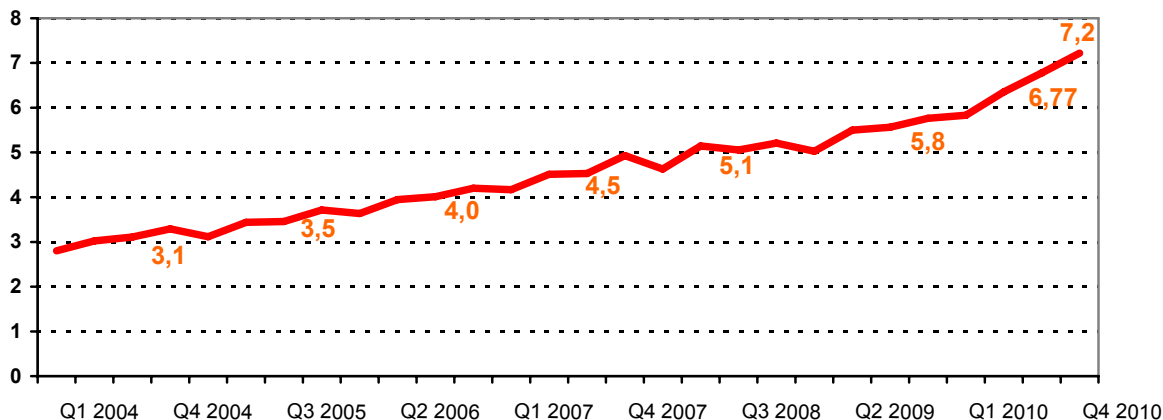
Wykres nr 17. Wartość transakcji bezgotówkowych w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

W IV kwartale 2010 r. średnia wartość transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty wynosiła 108,8 zł, co w stosunku do poprzedniego kwartału oznaczało wzrost o 2,1% (średnia wartość transakcji w III kwartale 2010 r. wynosiła 106,6 zł).

Średnia liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych pojedynczą kartą płatniczą w IV kwartale 2010 r. wyniosła 7,22 (w poprzednim kwartale wynosiła 6,22). Na wzrost tego wskaźnika w IV kwartale 2010 r. wpłynęły dwa czynniki, tj zwiększenie liczby transakcji bezgotówkowych (wzrost o 6,2%) oraz spadek liczby kart płatniczych pozostających na rynku

(spadek o 0,3%). W porównaniu do lat ubiegłych obserwuje się stały wzrost tego wskaźnika (wykres nr 18). Od początku 2004 r. jego wartość zwiększyła się ponad dwukrotnie.

Wykres nr 18. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych realizowanych pojedynczą kartą płatniczą - w kolejnych kwartałach od 2004 roku

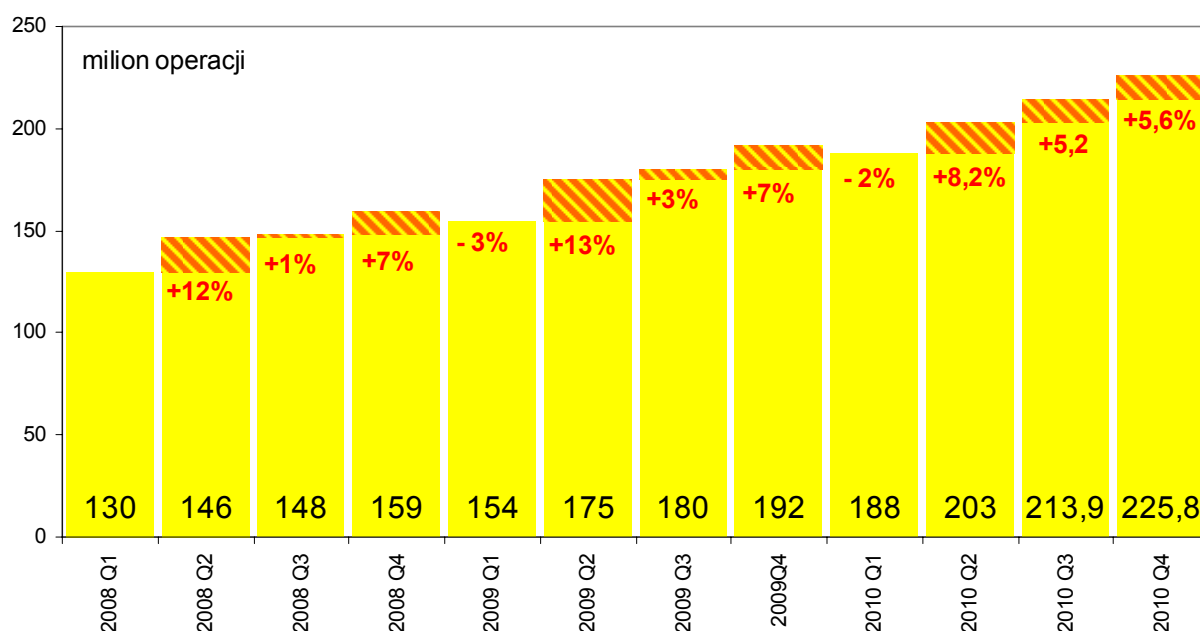
Dane od agentów rozliczeniowych

Drugim źródłem informacji o transakcjach przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych są agenci rozliczeniowi działający na rynku polskim. Rejestrują oni transakcje przeprowadzane w punktach handlowo-usługowych akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze na terenie kraju przez klientów polskich oraz zagranicznych. Są to transakcje o charakterze bezgotówkowym przeprowadzane w terminalach POS, imprinterach bądź za pośrednictwem Internetu.

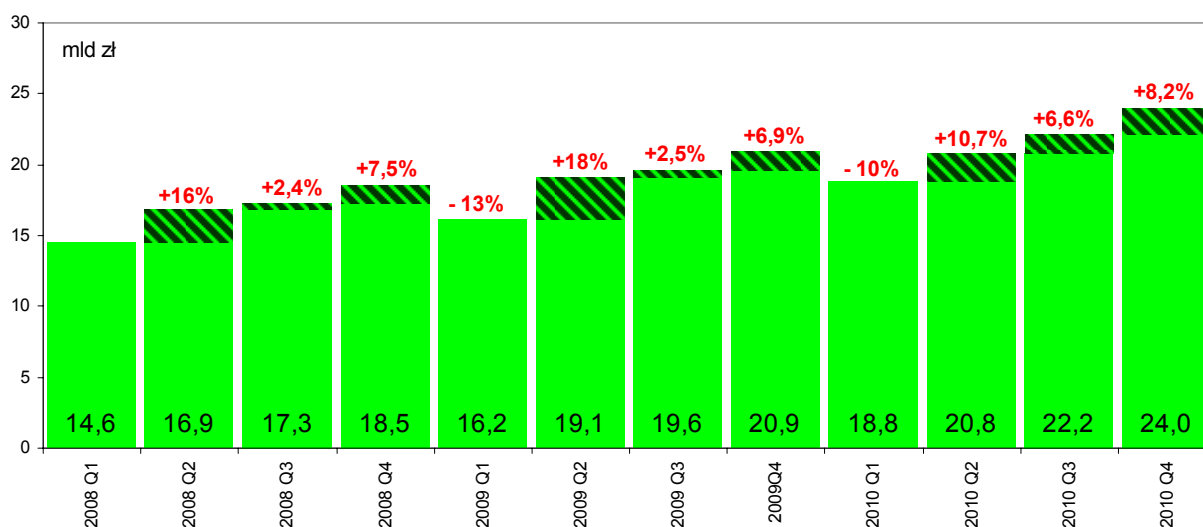
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w IV kwartale 2010 r. zarejestrowano **225,8 mln transakcji bezgotówkowych** i było ich o 12,0 mln więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 5,6%** (wykres nr 19).

Wartość transakcji bezgotówkowych zarejestrowanych przez agentów rozliczeniowych w IV kwartale 2010 r. wyniosła 24,0 mld zł i była o 1,8 mld zł większa w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 8,2%** (wykres nr 20).

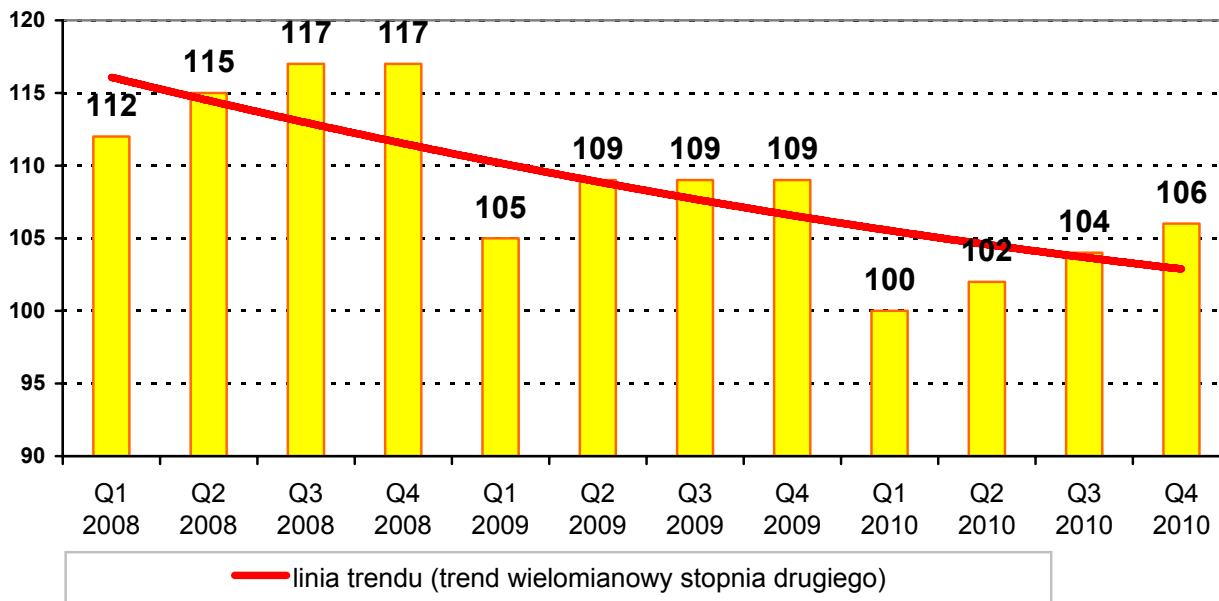
Wykres nr 19. Liczba operacji bezgotówkowych rozliczanych przez agentów rozliczeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Wykres nr 20. Wartość operacji bezgotówkowych rozliczanych przez agentów rozliczeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej rejestrowanej przez agentów rozliczeniowych dokonywanej przy użyciu karty wynosiła 106 zł w IV kwartale 2010 r. Wielkość tego wskaźnika w analogicznych kwartałach w roku 2008 i 2009 wyniosła odpowiednio: 117 zł i 109 zł. Odnotowany spadkowy trend wartości tego wskaźnika w ciągu ostatnich lat można zinterpretować jako coraz większą skłonność klientów do wykorzystywania kart płatniczych przy realizacji płatności za transakcje o coraz niższej wartości (wykres nr 21).

Wykres nr 21. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej rejestrowanej przez agentów rozliczeniowych w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

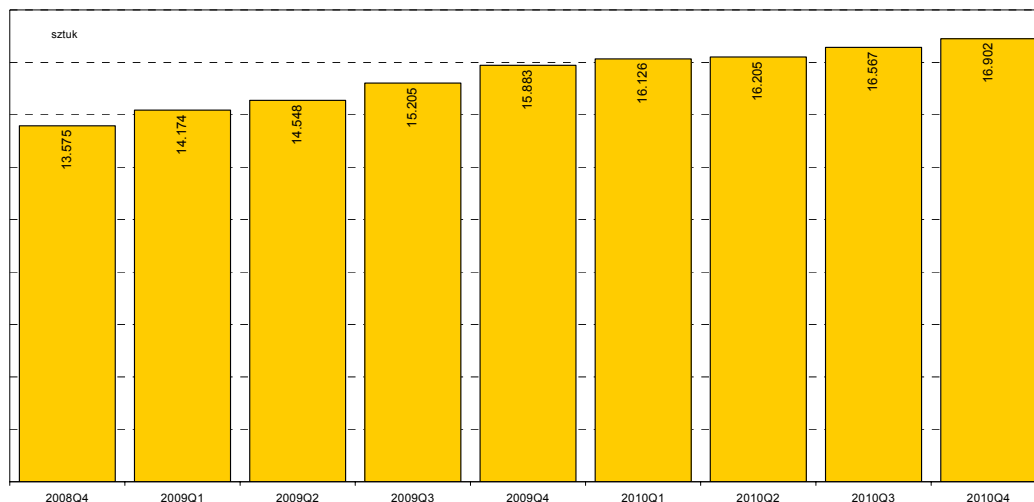
W IV kwartale 2010 r. znacznie wzrosła liczba transakcji dokonywanych kartami płatniczymi w Internecie. Zrealizowano 1,8 mln transakcji na łączną kwotę 337,6 mln złotych, co oznacza wzrost w porównaniu do poprzedniego kwartału odpowiednio o 20,8% i 12,2%. W porównaniu do analogicznego kwartału roku ubiegłego wzrost jest imponujący, bowiem liczba transakcji wzrosła o 64%, a ich wartość o 75%. Może to oznaczać, że płatności kartą w sieci zdobywają coraz większy udział w rynku zdominowanym do tej pory przez takie formy zapłaty jak „gotówka przy odbiorze” czy polecenie przelewu z rachunku bankowego z dostępem przez Internet.

INFRASTRUKTURA RYNKU KART PŁATNICZYCH

Bankomaty

Według danych otrzymywanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, systematycznie wzrasta liczba maszyn ATM. Na koniec grudnia 2010 r. liczba bankomatów w Polsce wynosiła **16.902 szt.** i w porównaniu do czerwca br. powiększyła się o 362 sztuki, co stanowi **wzrost o 2,0%** (wykres nr 22).

Wykres nr 22. Liczba bankomatów w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

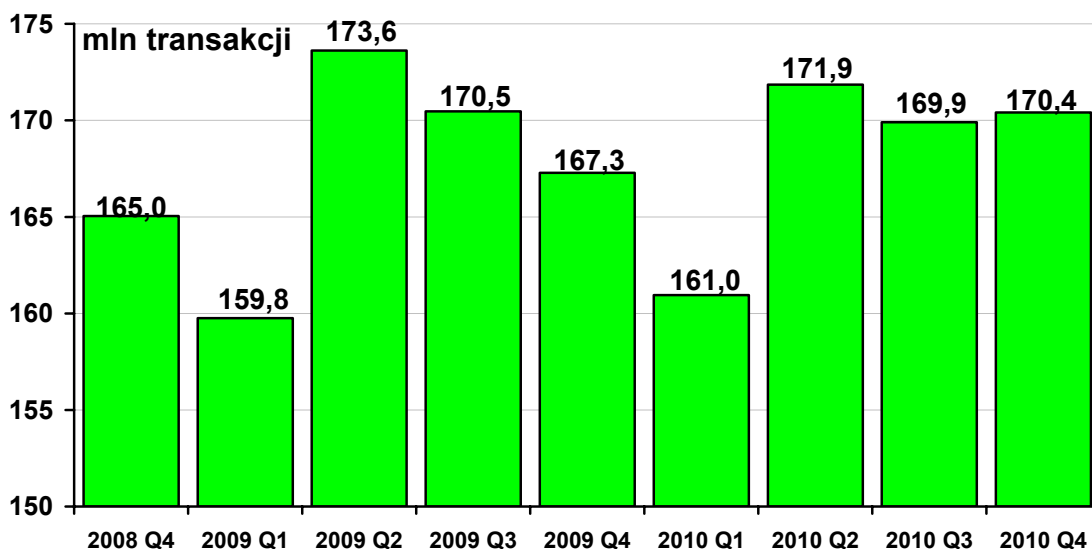

Odnotowany kwartalny wzrost liczby bankomatów oznacza, że podjęta w II kwartale 2010 r. przez międzynarodowe organizacje płatnicze decyzja o obniżeniu opłaty interchange od transakcji bankomatowych (opłata uzyskiwana przez właściciela bankomatu za transakcję dokonaną przez klienta „obcego” banku) nie miała dotychczas negatywnego wpływu na rozwój sieci bankomatów. Od 1 kwietnia 2010 r. MasterCard obniżył wysokość opłaty z 3,50 zł do poziomu 1,20 -1,60 zł, natomiast VISA od 1 maja 2010 r. obniżyła opłatę z 3,50 zł do 1,30 zł.

Decyzje te przyczyniły się do obniżenia kosztów banków z tytułu wykorzystywania przez ich klientów bankomatów posiadających przez innych operatorów, a tym samym spowodowały zmianę polityki banków, w wyniku czego coraz więcej banków oferuje swoim klientom możliwość bezpłatnego korzystania ze wszystkich bankomatów w Polsce. Z drugiej strony niezależni operatorzy bankomatów, dla których opłata interchange stanowiła główne źródło przychodów, wyrażali negatywne stanowisko wobec tych obniżek, argumentując, że decyzja ta niekorzystnie wpłynie na dalszy rozwój sieci bankomatów w Polsce.

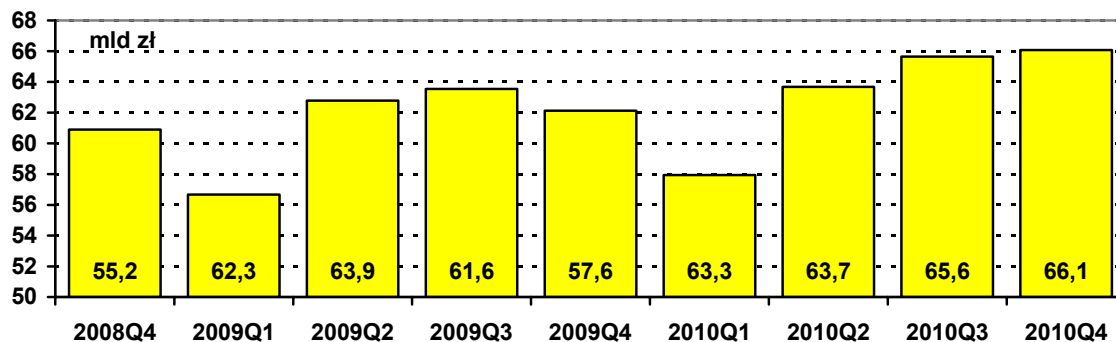
W IV kwartale 2010 r. **transakcje w bankomatach** zostały zrealizowane w liczbie **170,4 mln** sztuk i było ich o 0,5 mln więcej w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 0,3%** (wykres nr 23).

Wykres nr 23. Liczba transakcji przeprowadzanych w bankomatach w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

W IV kwartale 2010 r. w bankomatach dokonano transakcji na **łącną kwotę 66,1 mld zł**, czyli o 0,4 mld zł więcej w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 0,65%** (wykres nr 24).

Wykres nr 24. Wartość transakcji w bankomatach w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

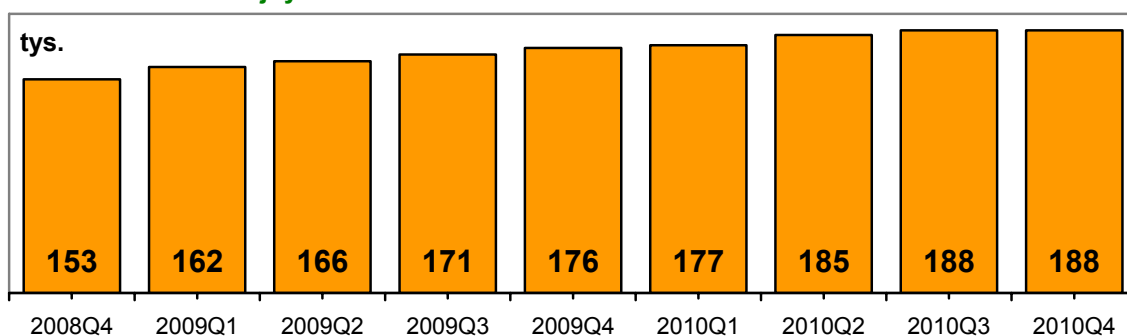
Średnia wartość pojedynczej **transakcji w bankomacie wynosiła 388 zł** czyli o 2 zł więcej niż w poprzednim kwartale, co stanowi **wzrost o 0,5%**.

W IV kwartale 2010 r. realizowano średnio dziennie w jednym bankomacie **110 transakcji wypłaty gotówki**, czyli o 1 transakcję mniej niż w poprzednim kwartale.

Punkty handlowo-usługowe

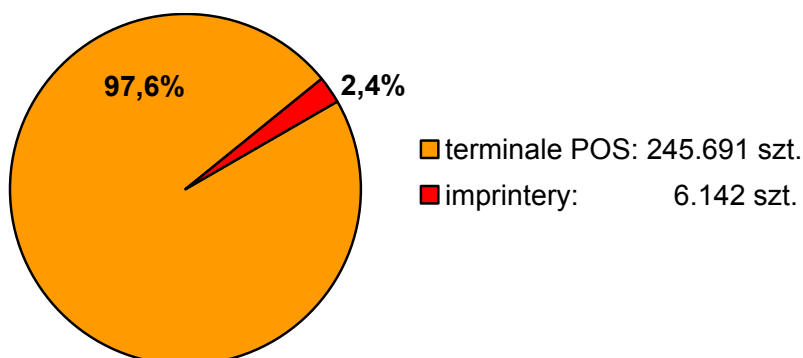
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec grudnia 2010 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało, analogicznie jak w poprzednim kwartale **188,4 tys. punktów handlowo-usługowych** akceptujących płatności dokonywane przy użyciu kart płatniczych (wykres nr 25).

Wykres nr 25. Liczba punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności kartowe w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

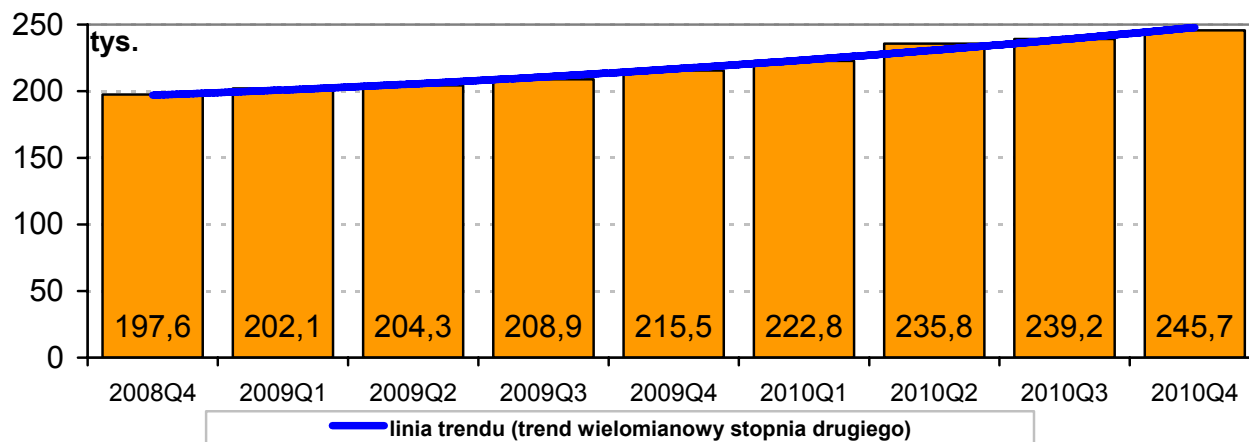

Według danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych, na rynku polskim na koniec grudnia 2010 r. funkcjonowało łącznie **251,8 tys. urządzeń** akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze. Udział dwóch kategorii urządzeń, tj. terminali POS oraz imprinterów, w IV kwartale 2010 r. prezentuje wykres nr 26.

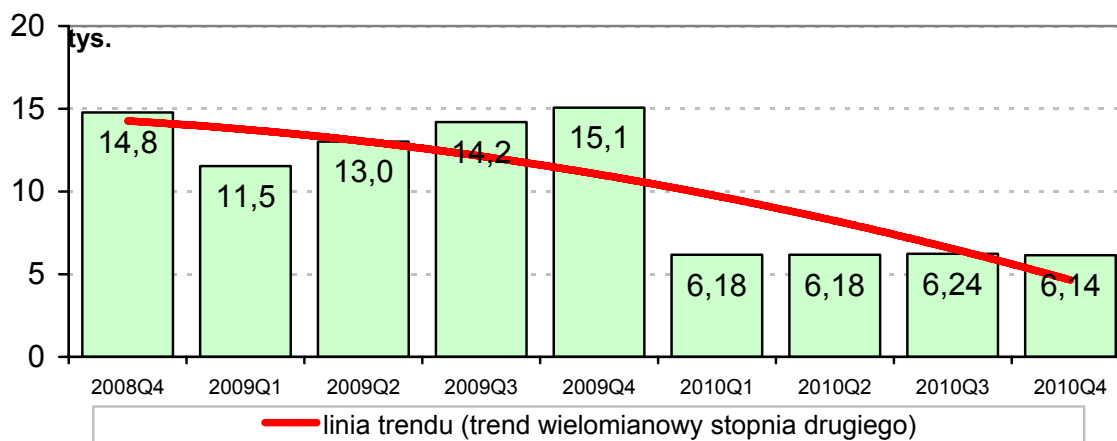
Wykres nr 26. Udział terminali POS oraz imprinterów w ogólnej liczbie urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze dostępnych na rynku polskim w IV kwartale 2010 r.

W IV kwartale 2010 r. funkcjonowało na polskim rynku **245,7 tys. terminali POS** i było ich o 6.493 szt. więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 2,7%** (wykres nr 27). W stosunku do końca 2009 r. liczba terminali POS wzrosła o 30,2 tys, czyli ok. 14%.

Wykres nr 27. Liczba terminali POS na rynku polskim w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

Według stanu na koniec grudnia 2010 r. w Polsce było zainstalowanych **6,1 tys. imprinterów** (wykres nr 28). Natomiast udział imprinterów wśród urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze wynosił 2,4% (dla porównania wskaźnik ten w analogicznych okresach w 2009 r. i 2008 r. wynosił odpowiednio 6,5% i 7,0%). Przy stale rosnącej liczbie terminali POS udział imprinterów w ogólnej liczbie urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze tendencję spadkową. Obecnie liczba i wartość transakcji zrealizowanych przy użyciu imprinterów stanowi zaledwie 0,01% wszystkich transakcji.

Wykres nr 28. Liczba imprinterów na rynku polskim w kolejnych kwartałach od IV kwartału 2008 r.

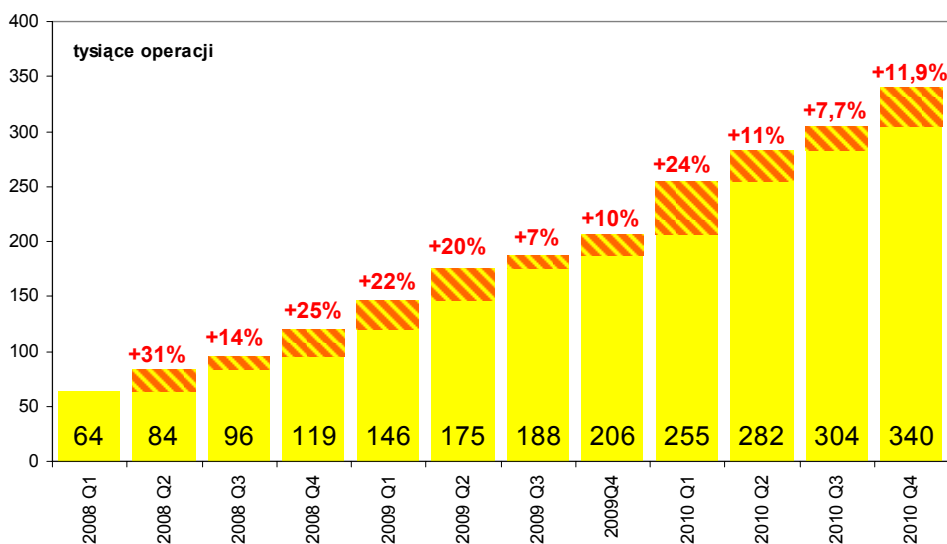
Punkty oferujące usługę *cash back*

Systematycznie wzrasta zainteresowanie usługą *cash back*, która umożliwia posiadaczom kart przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej **wypłatę gotówki**. Usługę tę oferowało na koniec grudnia 2010 r. ok. 25 tys. placówek handlowych (w różnego rodzaju sklepach i supermarketach, na stacjach benzynowych, hotelach, salonach prasowych i innych punktach handlowo-usługowych).

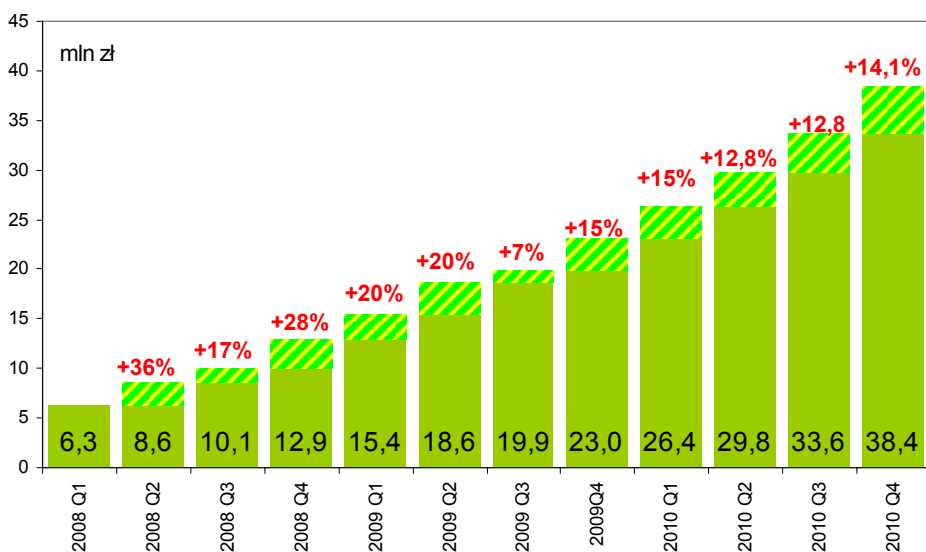
Polscy użytkownicy kart mogą w Polsce niezależnie od kwoty zakupów przy jednej płatności kartą wypłacić w formie *cash back* do 200 zł.

W IV kwartale 2010 r. dokonano **304 tys. transakcji *cash back***, i było ich o 21,9 tys. więcej w porównaniu do kwartału poprzedniego, co oznacza **wzrost o 7,7%** (wykres nr 29). Usługa *cash back* jest stosunkowo nową na naszym rynku formą wypłaty gotówki przy użyciu kart płatniczych. W porównaniu do najbardziej powszechnej formy korzystania z karty, tj. wypłat z bankomatu, suma transakcji *cash back* stanowi zaledwie 0,18% liczby transakcji wypłat bankomatowych, ale dynamicznie rośnie. Liczba transakcji przeprowadzonych ogółem w 2010 r. w porównaniu do roku 2009 była większa o 66,6%.

Wykres nr 29. Liczba operacji *cash back* w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

Wykres nr 30. Wartość operacji *cash back* w kolejnych kwartałach od I kwartału 2008 r.

W IV kwartale 2010 r. transakcji *cash back* dokonano na łączną kwotę 38,4 mln zł i było ich o 4,7 mln zł więcej w porównaniu do poprzedniego kwartału, co oznacza **wzrost o 14,1%** (wykres nr 30).

Średnia wartość pojedynczej transakcji cash back dokonywanej przy użyciu karty **wynosiła 113 zł** – czyli o 2 zł więcej niż w poprzednim kwartale.

Opracowała: Magdalena Rabong

Wydział Analiz i Badań

e-mail: magdalena.rabong@nbp.pl

Tabela nr 1. Liczba kart płatniczych w III i IV kwartale 2010 r.

LICZBA KART PŁATNICZYCH	2010Q3	ZMIANA	2010Q4
Karty debetowe	22.619.400		22.751.642
Udział w ogólnej liczbie	70,48%	↗0,58%	71,13%
Karty kredytowe	9.137.050		8.901.288
Udział w ogólnej liczbie	28,47%	↘2,58%	27,83%
Karty obciążeniowe	338.196		330.863
Udział w ogólnej liczbie	1,05%	↘2,17%	1,03%
Karty z paskiem magnetycznym	18.958.268		16.034.731
Udział w ogólnej liczbie	59,07%	↘15,15%	50,13%
Karty z paskiem magnetycznym oraz mikroprocesorem	13.014.695		15.821.961
Udział w ogólnej liczbie	40,55%	↗21,57%	49,47%
Karty wirtualne	103.148		108.234
Udział w ogólnej liczbie	0,32%	↗4,93%	0,34%
Karty z mikroprocesorem	18.535		18.867
Udział w ogólnej liczbie	0,06%	↗1,79%	0,06%
RAZEM:	32.094.646	↘0,35%	31.983.793

Tabela nr 2. Liczba transakcji kartowych w III i IV kwartale 2010 r.

LICZBA TRANSAKCJI KARTOWYCH	2010Q3	ZMIANA	2010Q4
Transakcje bezgotówkowe	217.412.357		230.826.959
		↗6,2%	
Udział w ogólnej liczbie transakcji	54,53%	↗	56,58%
Transakcje gotówkowe	181.278.520		177.106.696
		↘2,3%	
Udział w ogólnej liczbie transakcji	45,47%	↘	43,42%
Karty debetowe	344.791.905		354.161.791
		↗2,72%	
Udział w ogólnej liczbie	86,48%	↘	86,82%
Karty kredytowe	50.418.959		50.276.607
		↘0,3%	
Udział w ogólnej liczbie	12,65%	↘	12,32%
Karty obciążeniowe	3.480.011		3.495.257
		↗0,44%	
Udział w ogólnej liczbie	0,87%	↘	0,86%
RAZEM:	398.690.875		407.933.655
		↗2,32%	
Średnia liczba transakcji przypadająca na jedną kartę	12,42	↗2,7%	12,75

Tabela nr 3. Wartość transakcji dokonanych kartami płatniczymi w III i IV kwartale 2010 r.

WARTOŚĆ TRANSAKCJI KARTOWYCH (zł)	2010Q3	ZMIANA	2010Q4
Transakcje bezgotówkowe	23.167.420.732		25.117.844.759
Udział w ogólnej liczbie transakcji	24,99%	↗8,4% ↗	26,88%
Transakcje gotówkowe	70.456.814.979		68.325.426.777
Udział w ogólnej liczbie transakcji	75,99%	↘3,0% ↘	73,12%
Karty debetowe	83.912.297.802		84.544.506.480
Udział w ogólnej liczbie	90,5%	↗0,75% ↘	90,48%
Karty kredytowe	7.522.915.162		7.595.767.076
Udział w ogólnej liczbie	8,11%	↗0,97% ↗	8,13%
Karty obciążeniowe	1.283.643.858		1.302.997.979
Udział w ogólnej liczbie	1,38%	↗1,51% ↘	1,39%
Karty z paskiem magnetycznym	54.148.539.989		49.538.223.374
Udział w ogólnej liczbie	58,4%	↘8,51% ↘	53,01%
Karty z paskiem magnetycznym oraz mikroprocesorem	38.448.380.527		43.781.050.963
Udział w ogólnej liczbie	41,47%	↗13,87% ↗	46,85%
Karty wirtualne	28.597.029		31.417.689
Udział w ogólnej liczbie	0,03%	↗9,86% ↗	0,03%
Karty z mikroprocesorem	93.339.279		92.579.508
Udział w ogólnej liczbie	0,1%	↘0,81% ↘	0,1%
RAZEM:	92.718.856.823		93.443.271.534
		↗0,78% ↗	
Średnia wartość pojedynczej transakcji kartowej (zł)	233		229
		↘1,7% ↘	

Tabela nr 4. Transakcje bezgotówkowe oraz gotówkowe w III i IV kwartale 2010 r.

	2010Q3		2010Q4
TRANSAKCJE BEZGOTÓWKOWE			
Liczba tr. bezgotówkowych	217.412.357	+13,4 mln	230.826.959
udział w ogólnej liczbie transakcji	54,53%	↗6,2%	56,58%
Wartość tr. bezgotówkowych (zł)	23.167.420.732	+ 1,95 mld	25.117.844.759
udział w ogólnej liczbie transakcji	24,99%	↗8,42%	26,88%
Średnia liczba tr. bezgotówkowych przypadająca na jedną kartę	6,77	↗6,5%	7,21
Średnia wartość pojedynczej tr. bezgotówkowych (zł)	106,55	↗2,1%	108,82
TRANSAKCJE GOTÓWKOWE			
Liczba tr. gotówkowych	181.278.520	+1,1 mln	177.106.696
udział w ogólnej liczbie transakcji	45,47%	↘2,3%	43,42%
Wartość tr. gotówkowych (zł)	69.551.436.530	-2,1 mld	68.325.426.777
udział w ogólnej liczbie transakcji	75,99%	↘3,0%	73,12%
Średnia liczba tr. gotówkowych przypadająca na jedną kartę	5,65	↘2,0%	5,54
Średnia wartość pojedynczej tr. gotówkowej (zł)	383,67	↗5,5%	385,79

Tabela nr 5. Usługi bankomatowe oraz usługi *cash back* w III i IV kwartale 2010 r.

	2010Q3		2010Q4
BANKOMATY			
Liczba bankomatów	16.567	↗2,0%	16.902
Liczba transakcji	169.907.983	↗0,3%	170.416.926
Wartość transakcji (zł)	65.647.264.424	↗0,65%	66.070.827.619
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	386	↗0,5%	388
Dzienna liczba transakcji przypadająca średnio na jeden bankomat	111	↘0,9%	110
CASH BACK			
Liczba transakcji	304.167	↗11,88%	340.297
Wartość transakcji (zł)	33.635.149	↗14,1%	38.376.201
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	110,6	↗2,0%	112,8

Tabela nr 6. Wybrane wskaźniki dotyczące transakcji dokonywanych przy użyciu terminali POS oraz imprinterów w III i IV kwartale 2010 r.

	2010Q3		2010Q4
TERMINALE POS			
Liczba urządzeń	239.198		245.691
		↗2,7%	
Liczba transakcji	212.303.574		223.973.601
		↗5,5%	
Wartość transakcji (zł)	21.903.960.750		23.686.486.704
		↗8,1%	
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	103,2	↗+2,5%	105,8
Dzienna liczba transakcji przypadająca średnio na jeden terminal	9,65	↗+3,6%	10,0
Punkty handlowo-usługowe wyposażone w terminale POS	183.614	↗0,5%	183.704
IMPRINTERY			
Liczba urządzeń	6.240	↘1,6%	6.142
Liczba transakcji	15.619		16.041
		↗2,7%	
Wartość transakcji (zł)	2.498.640		2.605.798
		↗4,3%	
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	160	↗+1,5%	162
Punkty handlowo-usługowe wyposażone w imprintery	2.925	↘3,1%	2.835

Tabela nr 7. Wybrane wskaźniki dotyczące liczby punktów handlowo-usługowych (POS) oraz wykorzystania urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (łącznie: terminali POS i imprinterów) w III i IV kwartale 2010 r.

	2010Q3		2010Q4
Punkty handlowo-usługowe			
Liczba punktów	188.419		188.414
		↘0,002%	
Urządzenia akceptujące elektroniczne instrumenty płatnicze			
Liczba urządzeń	245.438		251.833
		↗2,6%	
Liczba transakcji	212.319.193		223.989.642
		↗5,0%	
Wartość transakcji (zł)	21.906.459.390		23.689.092.502
		↗8,1%	
Średnia wartość pojedynczej transakcji (zł)	103,18		105,76
		↗2,5%	
Dzienna liczba transakcji przypadająca średnio na jeden terminal	9,51		9,77
		↗2,8%	